

Anže Okorn

Jean Grey

Thelma

leto 2017

režija Joachim Trier

država Norveška, Švedska, Rusija, Francija

dolžina 116'

Uvodni prizor očeta na sprehodu oziroma lovu s šestletno hčerko Thelmo; prostrano zaledenelo jezero: taka »šajba«, kot se reče, da se vidi ribe, ki plavajo pod ledeno gladino. To je sicer redko, se pa zgodi. Pogled iz Thelmine perspektive prekine posnetek od spodaj – v ribje trebuhe ter par otroških in odraslih podplatov malo višje. Vemo, kaj pomeni, če riba, eden najprepoznavnejših krščanskih simbolov, plava s trebuhom navzgor ...

IHTIS – IHTUS:

Jezus – »Kristus« ali »maziljeni« – božji – sin – odrešenik ... oziroma več njih ... malih in velikih rib.

Oče in hči, zdaj sredi gozda, opazita srno – le streljal stran. Oče nameri ... a v glavo druge, kar se oddaljenosti in sorodnosti tiče bližje tarče. »Zlobna čarovnica« norveških gotskih pravljic iz 18. stoletja oziroma krščanske morale.

IHTA:

Če se je **Repriza** (Reprise, 2006), prvenec Joachima Trierja, začela s komadom *New Dawn Fades* skupine Joy Division, bi **Thelmo** (2017) lahko povzeli s *She Lost Control* istega benda ... Njena nadnaravna moč, ki temelji predvsem na nekakšni telekinetični sposobnosti oziroma uresničevanju lastnih močnih želja, ji kot šestletni deklici, nevesči samonadzora, povsem »uide iz rok«; če povprečen telekinetik »z mislimi« krivi jedilni pribor ter se sem in tja malo poigra, kot pravi Milorad Mandić Manda (ki je lani kot Kapitan Kljuka zares umrl na odru sredi predstave za otroke *Peter Pan*) v filmu **Lepe vasi lepo gorijo** (Lepa sela lepo gore, 1996, Srdjan Dragojević), »sa viljuškom – buc«, se Thelmina super-moč nezavednega na neki točki »buc buc buc« loti bratca dojenčka.

Kot goreče pobožno in pridkano brucko, ki pride študirat v Oslo, začnejo Thelmo metati božjastni napadi, vendar se po obisku pri specialistu izkaže, da ne gre za epilepsijo, temveč za »psihogene« motnje, posledico potlačitve čustev, ki ni brez povezave z njeno babico – za katero Thelma zaradi zavajanja oziroma laži staršev zmotno misli, da je že pokojna. Motnja, ki se navzven kaže kot izguba zavesti, tresavica – začeni z dlanmi – in strahoviti krči, buta na plano predvsem ob Thelmini čustveni in seksualni vznemirjenosti. Slednjo pa sproža kolegica Anja ... Ja, Thelma je lezbijka!

Anjo, ne da bi jo ob tem popadlo paranormalno, Thelma prvič sreča na univerzitetnem bazenu, ki potem v nadaljevanju preko vode deluje kot nekakšen sanjski stik z jezerom

Thelma, 2017

ob rojstni hiši, na katerega ima slabe spomine oziroma so ti predmet potlačitve. Trier z jezerskimi oziroma podvodnimi prizori citira samega sebe; ko zakoraka pod gladino, je Thelma ravno tak **Outsider** (1996, Andrej Košak) kot zdravljeni narkoman Anders s skalo v naročju iz njegovega **Oslo, 31. avgusta** (2011) – »religija je opij ljudstva« – v določenih okoljih še zmeraj *freak*, spaka, ki zadeta plava v »napačno« smer proti tlom poplavljenе božje kopalnice; posebljeni »Konec je!« trenutek, ki ga lepo povzema Slug iz banda Atmosphere: »Sčekiraj poden, Bog ima krasne keramične ploščice.«

Številne ostale (na trenutke morda kar preveč očitne) filmske reference odražajo Trierjevo filmsko odraščanje s hollywoodsko produkcijo, katere vrhuncev v intervjujih le redko ne omeni; ne nazadnje sta s scenaristom in režiserjem Eskilom Vogtom svojo produkcijsko hišo poimenovala **Don't Look Now** (1973, Nicolas Roeg), ideja za *Thelmo* pa se jima je začela porajati na glasbenih nastopih Johna Carpenterja ter progresivne rock skupine Goblin, ki je med drugim zložila glasbo za **Zoro živih mrtvecev** (Dawn of the Dead, 1978) Georgea A. Romera in **Suspirio** (1977) Daria Argenta.

Na prvem mestu med *Thelminimi* referencami je gotovo **De Palmova Carrie** (1976), posneta po romanu Stephena Kinga; sledita **Izganjalec hudiča** (The Exorcist, 1973) Williama Friedkina ter **Rosemaryjin otrok** (Rosemary's Baby) Romana Polanskega ... pa seveda Hitchcockovi **Ptiči** (The Birds, 1963). Gledalec pomisli, da bi katerega od citatov iz kategorije drama-triler-grozljivka Trier lahko mirno izpustil; krvavenje iz nosu v kozarec mleka je že tako »znucan« filmski *déjà vu*, da pusti podoben vtis kot uporabljen higienični vložek iz letošnjega **Projekta Florida** (The Florida Project, 2017, Sean Baker), namesto pritožbe pritisnjen na steklena vrata motelske recepcije ...

Ampak ravno ob takih pomislekih začenja *Thelma* zares delovati; žanrski stereotipi so namreč »križani« z razmišljanjem o družinski dinamiki; o travmatični prvi pravi ljubezni, ki se zdi življenjskega pomena; pa o odtujenosti; o iskanju in sprejemanju samega sebe – takšnega, kakršen v vselej izmuzljivi resnici si; o vseh vrstah represij (vključno z nezavednim odiranjem nesprejemljivih nagonskih teženj in čustev v podzavesti) ter bolj ali manj uspešnem osvobajanju od njih ...

Thelma/Thelma ni anti-junak, ampak kot vezaj, podtahnjen v to besedo, ki označuje nenehno premagovanje razdalje od junaškega do zla in obratno, pri katerem pa konec koncev nenehnega začetka ne gre za zmago, ampak le za to, da se pač preprosto sprehodimo ... *Thelma/Thelma* brezkompromisno obračunava z imenom očeta oziroma družinskim trikotnikom – in le v namig: vznemirljivo bi jo bilo »brati« skupaj z *Anti-Ojdipom* Deleuza in Guattarija, ki bo zdaj zdaj izšel v slovenskem jeziku; zaenkrat le misel za pokušino: »Mi vsi smo mali psi, imamo potrebo po kroženjih in po tem, da nas sprehodijo.« Po bolj ali manj tankem ledu – »v sodelovanju z naravo«!

Trier je CGI efekte, ki jih je v filmu natanko dvesto, uporabil zelo prefinjeno – z njimi je le začinil zgodbo; običajno so povezani z blockbustersko eksplozivnostjo, v *Thelmi* pa gre prej za nekaj najbolj intimnega; z računalniško grafiko je baje najtežje ustvariti ogenj in živali – oboje v *Thelmi* izgleda povsem resnično: prizori s kačo, vrabci, ribe, samovžig ... Kičaste (kot iz risanke) specialne efekte ta trenutek aktualne superjunaške **Lige pravičnih** (Justice League, 1017, Zack Snyder), ki se ob tem času in tej tehnologiji res ne more več izgovarjati, da gre za ekranizirani strip, v tem pogledu popolnoma »požali«.

Odnos otroka s starši, sorojenci – »porka madona, a ne vidiš, da dojim« – ter okolico; vložki so visoki, včasih se zdijo višji od Vsemogočnega oziroma Vsemogočne, ki pa jo je v filmu sem in tja pravzaprav težko ločiti od *Thelme* ... ali boljše njene želje, za katero se nikoli ne ve, če ni ukaz.

Morasti občutki sramu in krivde ter nezaupanja ... Svobodna volja je ... zlahka čisto zlo! »Opraviti s sodbo!«

Thelma je značajska študija, ki filmska izrazna sredstva dodobra izkoristi za prikaz človeške notranjosti in medčloveških vezi: na primer suspenz prizora kvazi epileptičnega napada v operi z več kot petsto statisti. Trierju so uspeli mnogi krasni posnetki, predvsem pa se kot režiser posveti igri – popravkom in novim smernicam, dodanim k izhodiščnemu scenariju, je bojda botrovalo predvsem zanimanje, kaj zmore odlična glavna igralka: Eili Harboe.

PS: Joachim Trier, njegov brat Emil, dokumentarist, ter pisatelj Karl Ove Knausgård pripravljajo skupni projekt: dokumentarec o manj znanem poznem delu Edvarda Muncha. Oči na pečle! **E**